

Hilaire Belloc a současné křesťanství

Volba Lva XIV. staví znovu do popředí sociální nauku církve. Hilaire Belloc analyzuje, jak v období mezi Niceí a současností poznamenaly hereze, kultura a ekonomie západní civilizaci a postavily křesťanství před současné výzvy.

02.02.2026

Volba Lva XIV. papežem opětovně aktualizovala téma - sociální nauku církve - téma, které se ho úzce týká a to jménem, které si zvolil pro svůj

pontifikát. Papež Lev byl také přítomen na významné události v tureckém Izniku/Niceji: výročí velkého koncilu v roce 325.

A mezi Nicejí a Lvem nacházíme velmi významnou osobnost, Hilaire Belloc. Podívejme se proč.

Velký intelektuál

Hilaire Belloc (1870–1953) byl velký francouzsko-britský intelektuál a autor, který se spolu se svým přítelem Gilbertem Keithem Chestertonem proslavil debatami o otázkách týkajících se víry a křesťanské kultury. Mezi jeho nejznámější eseje patří Servilní stát (1912) a Evropa a víra (1920).

Charakteristickým rysem Bellocova myšlení je představa, že západní civilizace a samotný koncept moderní Evropy vycházejí z propojení křesťanských duchovních principů a řecko-římského způsobu

uvažování. Jakákoli krize, které západní svět (a v důsledku toho i celý svět, protože západní uvažování se rozšířilo po celém světě) čelí, má proto své příčiny a řešení pouze v rámci tohoto systému.

Výzva pro myšlení: velké hereze

Dalším velmi důležitým Bellocovým dílem je *The Great Heresies* (Velké hereze) z roku 1936, ve kterém představuje pět velkých herezí křesťanství, které podle něj byly příčinou nejhorších zel v dějinách lidstva.

Ale co je to hereze? Termín (z řeckého αἵρεσις) znamená „vybrat“, „oddělit“ nebo „odstranit“. Kacíř/heretik není tedy proto někdo, kdo vyznává pravdu zcela odlišnou od pravdy „oficiální“, ale někdo, kdo zpochybňuje pouze její část. Kacířství tedy neničí celou strukturu pravdy, ale rozděluje ji na kousky jako dort a odstraněním jedné části ji nahrazuje

jinou, která však pochází z jiného dortu. Omluvte mi toto kulinářské přirovnání!

Ariánství

První z pěti herezí je ariánství, které „rozumem zdůvodňuje“ a zjednodušuje základní tajemství křesťanství: vtělení a božství Krista.

Belloc jej definuje jako „útok na tajemství všech tajemství“, protože se ho snaží snížit na úroveň lidského rozumu, který je omezený.

Nicejský koncil (325) v reakci na Areia a jeho myšlenky vypracoval „symbol“, dogmatickou definici, podle níž je Kristus ὁμοούσιος (homooúsios): soupodstatný s Otcem, doslova „stejně podstaty“.

„Nicejský symbol“ se tedy staví proti myšlenkám Areia, který naopak prohlašoval, že Syn byl stvořen Otcem, a popíral jak Kristovo božství,

tak přenos božských atributů Otce na Syna, a tedy i na mystické tělo Syna, tj. na církev a její členy.

Manichejství

Druhou herezí je manichejství, které je proti hmotě a všemu, co souvisí s tělem (příkladem jsou albigenští). Tělo je považováno za něco nečistého, jehož touhy musí být systematicky potlačovány.

Protestantská reformace

Protestantská reformace je třetí herezí: útok na jednotu a autoritu církve, spíše než na samotnou doktrínu, jehož důsledkem je však také zničení jednoty evropského kontinentu.

Do té doby byla západní Evropa ve skutečnosti Res Publica Christiana (podle výrazu, který vytvořil Fridrich II.) výsledkem propojení řecko-

římského myšlení a křesťanské víry,
celek spojený těmito činiteli:

říše jako politická instituce;

římské právo (jus) jako obecná
norma;

latina jako jazyk kultury a
nadnárodní komunikace;

křesťanství (katolické) jako
náboženství.

S reformací jsou však všechny
odkazy na univerzalitu a katolicitu
nahrazeny kritériem národa a
etnicity (cuius regio, eius religio;
koho vládá, toho náboženství) s
katastrofálními důsledky jako je
například národní socialismus.

Modernismus

Je to nejobsáhlejší hereze pod
různými názvy: modernismus neboli
alógos. Belloc ji tak definuje, protože
neuznává žádnou absolutní pravdu,

která se nedá empiricky dokázat a měřit.

Vždy se objevuje popření Tajemství všech tajemství, Kristovo božství, které nelze empiricky definovat. Ale jde ještě dále, a jako skutečné nebo pozitivní pojmy přijímá pouze ty, které se dají vědecky dokázat (odtud další termín: „pozitivismus“).

Podle Belloca se také jedná o útok na „trinitární“ kořeny Západu, přičemž trinitárními není míněna Trojice, nýbrž nerozlučitelné pouto, které podle Řeků existuje mezi pravdou, krásou a dobrotou. Pokud toto pouto existuje, pak ten, kdo zpochybňuje například princip pravdy, poškozuje také principy krásy a dobroty.

Dopady prvních čtyř herezí

Podle Bellocovy analýzy mají první čtyři hereze společné rysy: vznikly v rámci katolické církve; jejich stoupenci byli pokřtění katolíci;

během několika století téměř vymizely (protestantské církve sice stále existují, ale s výjimkou letničních procházejí velkou krizí). Jejich vliv však subtilně v čase přetrvává - v západním myšlení, v mentalitě, v sociální a hospodářské politice, v samotném pohledu na člověka a jeho sociální vztahy.

Pomysleme jen na určitý vliv, který má ariánství a manichejství na některé teologické proudy nebo na ty, jež mají užší vztah s reformací, například vytrvalý útok na nejvyšší autoritu a univerzálnost církve. Jak nezapomenout na extrémní důsledky kalvinismu, mezi které patří popření svobodné vůle a odpovědnosti za lidské činy před Bohem nebo nevázaný kapitalismus?

Islám

Pro Belloca, stejně jako i pro jiné autory (na prvním místě Jan Damašský), je islám křesťanskou

herezí, a to dokonce tou
nejvýraznější, která vznikla v
návaznosti na doketismus a
ariánství, když maximálně (podle
lidských měřítek) zjednodušila a
zracionalizovala tajemství vtělení.
Tím degraduje lidskou přirozenost,
která již není nijak spojena s
božstvím. Podobně i kalvinismus (i
když pozdější) má sklon připisovat
lidským činům charakter, který je
Bohem předem určený.

Pokud však islámské „zjevení“
vzniklo jako křesťanská hereze, brzy
se nevysvětlitelně proměnilo v nové
náboženství, které v čase přetrvává,
je to jakási „hereze po“.

Islám se krom jiného liší od ostatních
herezí tím, že nevznikl v
křesťanském světě, ani ho nezaložil
nějaký křesťan, ale založil ho pohan,
který přijal monoteistické ideje (směs
židovské a křesťanské heterodoxní
doktríny s pohanskými prvky již v

Arábii přítomnými) a šířil je. Z judaismu a křesťanství přebírá islám božské atributy, jako je přirozenost osoby, nejvyšší dobrota, nadčasovost, prozřetelnost, tvůrčí síla v původu všech věcí; ale také další koncepty jako je existence duchů a andělů, démonů odporujících Bohu v čele se Satanem, nesmrtelnost duše a vzkříšení těla, trest a utrpení po smrti.

Výzva společenského a hospodářského života

Belloc byl také velkým zastáncem distributismu, socioekonomické teorie inspirované principy benediktinské zkušenosti (ora et labora; modli se a pracuj) a sociální doktrínou katolické církve, kterou poprvé vyjádřil papež Lev XIII. (inspirátor současného papeže Lva XIV.) v encyklice Rerum Novarum a poté Pius XI. v Quadragesimo Anno.

Dle distributismu se má vlastnictví výrobních prostředků co nejšířeji rozdělovat všemu obyvatelstvu oproti tomu, aby se koncentrovalo do rukou státu (socialismus) nebo několika bohatým (kapitalismus).

Podle Belloca socialismus i kapitalismus, produkty moderních západních společností, se snaží osvobodit člověka, ale místo toho ho ještě více zotročují. Jsou to dva protikladné modely, ale mají jedno společné: zbavují občana jeho svobody. Socialismus to dělá tím, že z něj dělá otroka státu (na kterém je závislý pro své živobytí a zaručené blaho); kapitalismus ho zotročuje materiálními statky, které jsou prezentovány jako nezbytné, i když tomu tak není, a které naopak, podobně jako drogy, vytvářejí závislost: člověk chce vždy víc a ve skutečnosti se stává otrokem velkých nadnárodních soukromých korporací

(stačí si vzpomenout na Amazon, Tesla, Microsoft atd.).

Ačkoli všechna tato témata analyzovaná Bellocem byla vypracována v 19. a 20. století, jsou stále aktuální a představují jedny z největších výzev současného křesťanství.

Gerardo Ferrara

[www.omnesmag.com/
actualidad/hilaire-belloc-
cristianismo-contemporaneo/](http://www.omnesmag.com/actualidad/hilaire-belloc-cristianismo-contemporaneo/)

.....

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
hilaire-belloc-a-soucasne-krestanstvi/](https://opusdei.org/cs-cz/article/hilaire-belloc-a-soucasne-krestanstvi/)
(16.03.2026)